

SANÇMAK FİİLİ ÜZERİNE¹

ON THE VERB ‘SANÇMAK’

ПО ПОВОДУ ГЛАГОЛА (SANÇMAK) ВОЗРАТЪ

Nesrin GÜLLÜDAĞ*

ÖZ

Canlı bir varlık olan dilin temel öğeleri, sözcüklerdir. Tıpkı dil gibi canlı olan sözcükler de zaman içinde değişir, gelişir ya da ölür. Türkçe, yapısı itibarıyla sözcük türetmeye en uygun dillerden biridir. Dilimiz, isim ve fiil köklerine getirilen yapım ekleri sayesinde yüzlerce yeni sözcüğün türetilmesine imkân sunmaktadır. Fakat bu köklerden bazıları tarihî dönemler içerisinde yok olup kaybolurken, bazıları ise günümüze ulaşmayı başarmıştır. Batmak, saplamak anlamına gelen, sançmak fiili de dilimizde, Eski Türkçe döneminden itibaren var olan çok eski bir köktür. Ancak Türkiye Türkçesinin sözcükte artık işlek olarak kullanılmayan bazı isim veya fiil kökleri vardır. Bu köklerden bir kısmı işlekliliğini yitirmiş olsa da kendisinden türetilmiş olan sözcüklerde yaşamlarını devam ettirirler. Bu çalışmada Türkiye Türkçesi yazı dilinde pek işlek olarak kullanılmayan, ancak Türkiye Türkçesi ağızlarında canlı olarak yaşayan sançmak fiili üzerinde durulacaktır. Bu fiilin, Türk dilinin en eski metinlerinden yola çıkılarak, bugünkü Çağdaş Türk lehçe ve şiveleri ve Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki kullanımı ele alınacaktır. Türkiye Türkçesi yazı dilinde işlek olarak kullanılan bazı sözcüklerde bu fiil kökünün yaşadığı ortaya konulacaktır.

Anahtar Sözcükler: sançmak, sancı, sancak, etimoloji.

ABSTRACT

The basic elements of a living language are words. Like the language, the living words change, develop or decrease in time. Turkish is one of the most appropriate languages for producing words as part of its structure. Our language enables many new words to be produced because of derivational affixes added into the roots of nouns and verbs. Yet, when some of them disappear through the historical periods, others manage to reach up to the present. 'Sançmak', meaning to stab is a very old root from Old Turkish in our language. However, there are some roots of verbs and nouns, being non-functional now in Turkish tongue. Although some of them have lost their functions, their lives go on with the words that are derived from them.

In this study, the development of the verb ‘sançmak’, which has been alive in the mouths of Anatolia and has not been used actively in the written language of Turkish among today's modern Turkish dialects and accents through the former texts of Turkish language, will be analyzed. The word ‘sançmak’ is derived from the verb stem, and in this

---

¹ . DOI : 10.17498/kdeniz.633

* Yrd. Doç. Dr., Kafkas Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, elmek: nesrin_kars@hotmail.com

study, it will be revealed that this verb stem has been alive in some words used in the written language of Turkish actively; yet, in written language, it has lost its function.

Key Words: Sançmak, Pain, Flag, Etymology

Аннотация

Слова являются основными элементами языка, как живого существа. Как язык, так и слова, как живые существа, современем меняются. Турецкий язык, по своей структуре один из подходящих языков для образования новых слов. Однако, словообразующие некоторые корни современем стали исчезать, а некоторые сохранились по сей день. Слово “batmak” и “saplamak” означает как вонзаться. Глагол “sançmak”, тоже является древним тюркоязычным корнем. В лексике анатолийского турецкого языка имеются много непродуктивных корней от имён и глаголов. Некоторые из них, не смотря на свою непродуктивность, продолжают существовать вместе со словами образованными ими. В статье рассматривается значение глагола ”sançmak” со времён древнетурецких текстов, который непродуктивен в анатолийском терецком языке, однако часто используется в диалектах этого языка.

Ключевые слова: вонзаться, резь, намя, этимология.

Türkçe, yapısı itibarıyla sözcük türetmeye en elverişli dillerden biridir. İsim ve fiil köklerine getirilen yapım ekleri sayesinde yüzlerce yeni sözcüğün türetilmesine imkân tanımıştır. Ancak, bu köklerden bazıları tarihî dönemler içerisinde yok olup gitmiş, bazıları ise günümüze dek ulaşmayı başarmıştır. Eski Türkçeden itibaren var olduğu halde Türkiye Türkçesinin sözcüklerinde -artık- işlek olarak kullanılmayan bazı isim veya fiil kökleri vardır. Ancak bu köklerden bir kısmı işlekliliğini yitirmiş olsa da kendinden türetilmiş olan sözcüklerde yaşamlarını devam ettirirler. Sançmak fiili de bu köklerden biridir.

Türkçede duman, koku vb. çok etkili bir biçimde yayılarak anlamına gelen “buram buram” şekliyle zarf olarak işlek bir biçimde kullanılmasına rağmen, sözcüğün kökeni olan burmak fiili işlekliliğini yitirmiştir. *Buram* sözcüğünde olduğu gibi, fiilden isim yapan ancak işlek olmayan, -Am eki ile türetilmiş başka sözcüklerde vardır. *Tutam, dizem, biçem* gibi. (Korkmaz 2003: 72) Eski Türkçe *bur-* : kokmak anlamına gelen bir fiil olup, koku anlamına gelen *buranç* sözcüğü de aynı kökten türetilmiştir. (Gabain 1988:270)

Yine Eski Uygur dönemi metinlerinden, İyi ve Kötü Prens Öyküsü’nde serpiştirmek, ekmek, (tarlayı) işlemek anlamındaki *tarı-* fiili, (Hamilton 1998: 21) Türkiye Türkçesinde, tarım ve tarla sözcüklerinde yaşamını sürdürürken *tarı-* fiil şekliyle Türkiye Türkçesinde kullanılmamaktadır. Kuşların evcil kanatlıların üzerinde tünedikleri dal veya sırık anlamına gelen tünnek sözcüğünde yaşayan *tün* gece anlamı yine, kömür sözcüğündeki *köy-* yanmak fiili Türkiye Türkçesinde kullanılmayan kökler arasındadır.

Türkçe Sözlükte, eskimiş ibaresiyle verilen *sançmak* sözcüğü, “saplamak, batmak, anlamındadır”. “*Mihnetle gül koklama, dikenini sançar.*” Türkçe Sözlükte *sançmak* fiil kökünden türemiş olan sözcükler, *sancak/sancağ beyi/sancağtar/sancı/sancı otu/sancılanma /sancılanmak /sancılı /sancıma/sancımak/sancısız* (Türkçe Sözlük: 1696) şeklindedir.

Clauson’un Etimolojik Sözlüğü’nde; *sanç-* iyice delmek (mızrak, kargıyla), delmek, modern dillerde *sanç-/ sançı-/ çanç-* gibi anlamlarda kullanılır. *sançıt-* sanç- fiilinin ettirgen biçimi; aşağıda görülen alışılmamış ettirgen kullanım biçiminin dışında modern dillerin

çoğunda bulunur. Türkische Turfantexte’de, *süde erser sançitur*, “Savaşırsa kendini bozguna uğrattırır.” *sançık-* sanç- fiilinin edilgen biçimidir. *yağı sançıktı*. “Düşman bozguna uğrattıldı.” (Clauson 1972: 835)

Hasan Eren’in Etimolojik Sözlüğü’nde sancı kelimesine yer verilmezken, sancak, “bayrak, gemilerin sağ yanı, < sanç-batırmak, saplamak + kak eki. Türkçeden Arapça ve Farsçaya da geçmiştir. (Eren 1999: 355)

Nişanyan’ın Etimolojik Sözlüğü’nde, sancak ve sancı kelimelerine yer verilmişken sançmak fiiline rastlanmamıştır. Sancak, ET. Sanç+GAK “saplamak, (sivri bir şey) , sokmak” anlamındadır. Sancı sözcüğü de bu kökten gelmektedir. ET. sanç+ IG. (Nişanyan 2009: 535)

Eyüpoğlu’nun Etimolojik Sözlüğü’nde, sançmak, Türkçe *sançığ*, (ucu sivri demir, kesici delici araç)dan *sançığmak/sançmak*. Kesici aracı, oku, kargıyı saplamak, delmek, yarmak, yaralamak. (Eyüpoğlu 1988:279)

Tuncer Gülensoy’un, Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü’nde, *sanç-* (hık.) Saplamak, batırmak, dürtmek, sokmak; yenmek. sancı: sanç + ı(ğ) > sancı, sancak, sanç- kak > sancak (Gülensoy 2007: 729-730)

Orhon Yazıtlarında, *sanç-* “parça parça kesmek, saplamak, sançmak”, *sançıt-* “hançer, kılıç, kama ile, katledilmek, vurulmak, delinmek”(Gabain 1988:292) *sanç-* mızraklamak, *Altı erig sançdı*. (altı eri mızrakladı) (KT K5), *Binip tegdi sançdı, süsin sançdıımız*. Binip hücum etti mızrakladı, askerlerini mızrakladık. (KTK6) (Tekin 2008: 37).

Eski Uygur Türkçesinde, *sançmak* sançmak, delmek, *sanç* deriden çanta, *sançığ* 1. kanca 2. Sancı, sançılmağ, vurulmak, *sançışmak* vuruşmak, *sançıtmağ* sançılmış olmak, delinmiş olmak; *sançmış* Özel isim (Caferoğlu 1993: 193). Eski Uygur Türkçesi dönemine ait, İyi ve Kötü Prens Öyküsü’nde, *sanç-* sokmak, batırmak, delmek. (Hamilton 1998: 206) *ekki köz teglênip sançayın* (LVII-6), iki gözünü oyup kör edeyim, *ekki köziñe sançıp têtiti*. (LVIII-1), iki gözüne saplayıp kaçtı. (Hamilton 1998: 39) Eski Uygurca Fal Kitabı, İrk Bitig’te, *sanç-* sokmak, batırmak, delmek, Maytrısimit’te *sançıl-/sançış-/sançıt-* şekilleriyle geçmektedir. (Doğan vd. 2014: 272)

Divan-ü Lügati’t Türk’te, *sanç-* Sançmak, dürtmek, sokmak; yenmek. (DLT Endeks: 487) *Ol anı biçekin sançdı. O ona bıçağını sançdı. Beg yağısını sançdı*. “Bey düşmanını yendi”(DLT C. III-420) *sançıl-* saplanmak, sancılmak, asker ordu yenilmek. *Sü sançıldı* “Asker yenildi”, *Bıçek tamka sançıldı* “Bıçak duvara saplandı”(DLT C. II: 231) *sançış-* birbirine hançer, bıçak gibi şeyler saplamak, birbirleriyle savaş yapmak. *Begler sançışdı* “Beyler birbirleriyle savaş yaptı” (DLT C. II: 237)

Kutadgu Bilig ‘de *sanç-* sançmak, dürtmek, vurmak “*Bu saıklık bile sançtı begler yağı,Usallık bile bozdı beglig bağı*” (KB 1999: 220) “Beyler düşmanı ihtiyat ile vurmuşlar ve ihmalkârlık ile beyliğin bağlarını çözmüşler”(Arat 2003: 153) *sançguçı* vuran, Yağıcı yarağcı kişi ol tuçı Yağı, sançguçı hem yetürgen uçı (KB 1999: 246) “Harpci her vakit silah taşıyan kimsedir; o düşmanı vurur ve zafer kazanır.” (Arat 2003: 173)

Atabetü’l- Hakayık’ta, *sançıl-* batmak, “*Çaza birle sançlur adağğa tiken, Çaza birle ilnür tuzağğa elik*” (Arat 1992: 76) “İlkininki ayağa diken kader ile batar, geyiği tuzağa düşüren kaderdir” (Arat 1992: 98)

Harezmi dönemi eserlerinden, Nehcü’l-Ferâdis’te *sanç-* saplamak, vurmak ve yaralamak, kesmek. (Ata 1998: 361) *Ol gavmnı süñgü birle sançarlar tağı tamuğ içinge ıdarlar*.(Eckmann 2004: 49) Kısasü’l Enbiyâ’da, *sançış* döğüş, savaş, ‘*aleyhi’s- selâm*

Mekkedin Medîneğa hicret kıldı erse eki yıl sançış bolmadı. (Ata 1997: 316) *sanç-saplamak, vurmak, kesmek, ‘Ömer kılıç uçı birle qarındaşını sançtı.* (Ata 1997: 280) *sançış- savaşmak, döğüşmek, siz kimler siz? tep, olar atların aytu bedriler. Kâfirler aydular siz ne üçün sançışur-siz?* (Ata 1997: 317) Mukaddimetü'l Edeb'de, *sançış savaş, vuruşma, kopuştu anıñ birle, sançışda dikildi anıñ birle qarıştı. sançış- savaşmak, vuruşmak, doğuşdı anıñ birle, sançışdı kâfirlar birle.* (Yüce 1993: 53-54)

Kıpçak Türkçesi Sözlüğü'nde, *sanş-* delmek, delip geçmek, saplamak, anlamıyla, (Toparlı vd.2007: 226) İrşâdü'l–Mülûk Ve's Selâtin, *sanç-* 1. karnını yarmak, “ *tirle aşkay taķı sançğay qarına süñgü birle ölgünçe.*”(Toparlı 1992: 421) 2. bastonla vurmak, *ķamıķı sançsa anı,* (Toparlı 1992: 265) 3. hayvanı yürütmek için dürtmek, Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân- ı Türkî ve Acemî ve Mugalî'de, İrşâdü'l–Mülûk Ve's Selâtin'de *Ve eğer at minse bir ķişı taķı bir ķişı sançsa anı zâmin bolmak sançğan ķişı öze turur.* (Toparlı 1992: 452) *sançıl-* dürtülmek, *Ve eğer bir ķişı süñgü birle sançılsa yâ ok birle urulsa içine irişse oruķı fâsıd bolmas.* (Toparlı 1992: 320) *sanç-* delip geçmek, delmek, El-Kavânînu'l Külliye Li-Zabti'l-Lügati't Türkiye adlı eserde (Toparlı vd.1999:121), Codex Comanicus, Gülistan Tercümesi, El idrâk Haşiyesi, Kitâbü'l İdrâk Li-Lisâni'l-Etrâk, Minyetü'l Guzât, *sanç-* takmak, bağlamak anlamıyla, okçulukla ilgili Arapça'dan çevrilmiş bir eser olan Kitâb Fî İlmi'n Nüşşâb'da geçmektedir. *Sançıç* vuruşma, dürtüşme, savaş anlamıyla, Et-Tuhfetü'z Zekiyye Fî'l –Lügati't –Türkiyye'de, *sançış* vuruşma, dürtüşme, savaş anlamıyla Kitâbu Bulgatü'l –Müşak Fî Lügati't Türk Ve'l Kıpçak adlı Arapça-Türkçe Sözlük'te, Codex Comanicus, Minyetü'l Guzât, Kitâb Fî'l-Fıkh Bi'l- Lisâni't –Türkî'de geçmektedir. (Toparlı vd.2007:226)

Çağatay Dönemi, 15.yüzyıl Çağatay dönemi eserlerinden Nazmü'l Cevâhir'de *sançıl-* vurulmak, batırılmak; (Türk 2006: 191) *Hırs ehliğa ğayr niş sançılmas hiç* (Türk 2006: 86) 16. yüzyıl Bâbü'r Dîvânında, *sançıl-* saplanmak (Yücel 1995 : 417) *Gonçe yañlıĝ köñlüme yüz ģâr-ı ğam sançılmaĝay* (Yücel 1995: 156) Bayram Han'ın Türkçe Divân'ında, *ĝam okları yemin ü yesârımgâ sançılıp,* (Tekcan 2007: 305) Şiban Han Divânında, *Ol hümâyün otaĝa kim başıĝa sançıp turur, Kölege kılğan hümâyidür Süleyman üstine,* (Karasoy 2000: 251) *sanç-* saplamak, sokmak, sançmak, Abuşka Lügati, Nevâdirü'n – Nihâye, Yusuf Emirî Divânı, Cemîlî Divânı, Sedd-i İskenderi Kıpçak dönemi eserlerinde de sözcüğe rastlanmamıştır. (Ünlü 2013: 948)

Eski Anadolu Türkçesi dönemi eserlerinden, Dede Korkut Hikâyelerinde, *sanç-* saplamak anlamında, (Ergin 1997: 258) *Uruzĝıñ yaķadan süñüsün sançdı ģurdı. Davlıbaz urup süñüsini sançdı.* (Ergin 1994: 160) *At saldı. Ķazanı sançan didi, sançımadı, öte kıçtı.* (Ergin 1994: 251) Süheyl ü Nev-bahar 'da, *çıķıcaķ taş ile başı yancılır, Ya çomaķ yir ü yâ oķa sancılır.* (Dilçin 1991: 445)

Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü'nde, 14. yy. eserlerinden, Erzurumlu Mustafa Darir'in, Siyer-i Darir'inde “*Bayezid eyitti: Bana iĝne verin; iĝneyi eline verdiler ve iĝneyi eline alıp her yerine sançdı.* 15. yy. eserlerinden, Ahmed-i Dâi'nin, Miiftah'ül Cennet'de, *İdris Peygamber derzi idi, bir ĝönlek dikerdi, her bir iĝnesini sançtıķca bir tesbih okurdu.* (TS C. V: 3300)

16. yy. Fuzuli'de, *Sancup bele nazenin etekler, Cem'eyleyelim ĝüzel çiçekler* (TS C. V: 3301)

17. yy. eserlerinden Katip Çelebi'nin Tuhfet-ül Kibar Fi Esfar'il Bihar'da “*Sekiz, dokuz yüz kafiri kılıçtan geçirdiler ve başların ĝönderlere sancup gözlerine karşı diktiler.*” 18. yy.

eserlerinden Nedim Divân'ında, *Davet ettim haneme ol şehri-hüsnün şahın, Murg-i canı sıbye sancup özr ile çektim simat* (TS C. V: 3301)

Lehçe-i Osmâni'de *sançmak*; saplamak, sokmak, rezk etmek, ta'n, işletip geçirmek, *sançtırmak*: sançılmak, saplanmak, saplatmak, iğne batırmak, mızrak ve bayrak gönderi yere sokmak. (Toparlı 2000: 331)

Derleme sözcüğünde; *sançmak* 1. (sançmak, sanıçmak) "saplamak, batırmak" *İğneyi iğneliğe sancıver oğlum.* (Eskişehir/Sivrihisar, Amasya/Erkinis, Artvin/Yusufeli, Bitlis /Ahlat), 2. ısırarak, sokmak, yılan sançtı. (Bitlis /Ahlat), *sancımak* ısırarak, sokmak, (Uşak)

sancılmak:1. saplanmak, karnına kaza ile bıçak sancılmış (Afyon /Dinar, Artvin/Yusufeli)

1. Sendelemek (Çanakale/Ezine) 2. Ayağa kalkıp hızla yönelmek, saldırmak. *Kapı açılır açılmaz sancıldı.* (Kastamonu/Taşköprü), *sancımak* sokmak, takmak. *Eteklerini beline sancıdı.* (Sivas) (DS C. X: 3535) Kırşehir ve Yöresi Ağızlarında *sanc-* saptamak, döşüne îne sancıyollar, bu gız da (Günşen 2000: 388), Diyarbakır Ağzında *sanc-* sokmak anlamında kullanılmaktadır. (Erten 1994: 169)

Azerbaycan Türkçesinde; *sancmağ* 1. Batırmak, sokmak, giyindirmek. 2. Takmak, geçirmek, tutturmak./Geçirmek, tutturmak. 3. Dişlemek. 4. Bir şey batıyor gibi ağrımak. 5. mec. Kötü konuşup ağır laf söyleyip kalbini kırmak. (Altaylı 1994: 1015) Özbek Türkçesinde; *sänçmäg*; sokmak, dikmek, vurmak (Yaman-Mahmud 1998: 73) Kırgız Türkçesinde; *çanç-* sançmak, bir yandan öbür yana delmek, saptamak, çançkak: sancı, belime sançkak turup kaldı. "belimde sancı vardır."çancuu: sancıma (Yudahin 1998: 250)Tuva Türkçesinde, *şanç-* 1.vurmak, yumruk atmak 2. sızlamak, yürek çarpmak, sancımak. 3. sançmak, iğne batırmak.(Arıkoğlu-Kuular 2003: 98) Yeni Uygur Türkçesinde, *sançımak*, sokmak, batırmak, iğnelemek, incitmek, dokunmak, (Necip 1995: 340) Karay Türkçesinde, *çanç-* sokmak, saptamak, batırmak anlamındadır. (Solha 2006: 57) Karaçay-Malkar Türkçesinde, *çanç-* 1. sızlamak, ağrımak, 2. Saptamak, batırmak, doğramak, *kamanı cerge çançdım*, "kamayı yere saptadım", *ayranga gırcın çançib aşadım*. "yoğurda ekmek doğrayıp yedim" (Tavkul 2000: 16) *çançhu* çatal, saptamak anlamında, Özbek Türkçesinde *sänçmák*, Kazak Türkçesinde *çänçü*, Türkmen Türkçesinde *sançmak* şekliyle kullanılır.(KTLS: 745) Başkurt Türkçesinde "säns-" şekliyle sivri bir şeyi bir yere saptamak, dürterek batırmak; ağrımak, acımak; (terzilikte),iğneyi kumaşa batırmak; (hayvanlar için) kuyruğunu yukarı kaldırmak, dikmek; söz ile sataşmak, acı söz söylemek anlamlarında kullanıldığı tespit edilir.(Şahin 2012: 23)

SONUÇ

Eski Türkçeden itibaren tarihi Türk lehçe ve şivelerinde çok yaygın kullanılan bir fiil kökü olan sançmak, fiil haliyle Türkiye Türkçesinde işlek olarak kullanımını yitirmiştir. Ancak sancı ve sancak sözcüklerinin kökeninde yaşamını sürdürmektedir.

Türkiye Türkçesinde, *sançmak* fiil kökünden türemiş olan sancak ve sancı sözcüğü Türkçeden başka dillerde de görülmektedir. Türkçenin Verintiler Sözlüğü'nde, *sancak* sözcüğü; Arapça, Farsça, Rusça, Ermenice, Macarca, Romence, Çekce, Bulgarca, Sırpça, İtalyanca, Arnavutça, Makedonca, Yunanca, Almanca, Fransızca ve İngilizceye de geçmiştir. *Sancı*, ise Farsça, Arapça, Ermenice, Romence ve Sırpçaya geçmiştir. (Karaağaç 2008: 726)

KAYNAKLAR

- ALTAYLI S. (1994), **Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü II**, MEB Yay. İstanbul.
- ARAT R. R. (1992) **Atabetü'l Hakayık**, TDK Yay. Ankara.
- ARAT R. R. (1999), **Kutadgu Bilig I Metin**, TDK Yay. Ankara.
- ARAT R. R. (2003), Yusuf Has Hacip, **Kutadgu Bilig**, TTK Yay. Ankara.
- ARIKOĞLU E. - Kuular K. (2003), **Tuva Türkçesi Sözlüğü**, TDK Yay. Ankara.
- ATA A. (1997), **Kıyasü'l Enbiyâ**, TDK Yay. C. 1, Ankara.
- ATA A. (1998), **Nehcü'l-Ferâdis, Uştmaahlarnıñ Açuğ Yolu (Cennetlerin Açık Yolu)** III Dizin-Sözlük, TDK Yay. Ankara.
- ATALAY B. (1991), **Divanü Lûgat-it Türk Dizini "Endeks"**, TDK Yay. Ankara.
- ATALAY B. (1992), **Divanü Lûgat-it Türk**, C. II, III. TDK Yay. Ankara.
- CAFEROĞLU A. (1993), **Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü**, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- CLAUSON S. G. (1972), **An Etymological Dictionary Of Pre- Thirteenth-Century Turkish**, Oxford, At The Clarendon Press.
- DERLEME SÖZLÜĞÜ** (1993), C. X, TDK Yay. Ankara.
- DİLÇİN C. (1991), **Süheyl ü Nev-bahâr**, TDK Yay. Ankara.
- DOĞAN İ. - USTA Z. (2014) **Eski Uygur Türkçesi Söz Varlığı, Sözlük-Gramatikal Dizin**, Altınpost Yay. Ankara.
- ECKMANN J (2004), **Nehcü'l-Ferâdis, Uştmaahlarnıñ Açuğ Yolu**, Yay: Semih Tezcan-Hamza Zülfikar, I.Metin, II. Tıpkı Basım Ankara.
- EREN H. (1999), **Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü**, Bizim Büro Yay, Ankara.
- ERGİN M. (1994), **Dede Korkut Kitabı I**, TDK Yay. Ankara.
- ERGİN M. (1997), **Dede Korkut Kitabı II, İndeks-Gramer**, TDK Yay. Ankara 1997.
- ERTEN M. (1994), **Diyarbakır Ağzı**, (İnceleme- Metinler- Sözlük), TDK Yay. Ankara.
- EYÜPOĞLU İ. Z. (1988), **Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü**, Bizim Büro Yay. İstanbul.
- GABAİN A. Von (1988), **Eski Türkçenin Grameri**, Çev: Mehmet Akalın, TDK Yay., s.270
- GÜLENSOY T. (2007), **Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü**, TDK Yay. Ankara.
- GÜNŞEN A. (2000), **Kırşehir ve Yöresi Ağzları, (İnceleme- Metinler- Sözlük)**, TDK Yay. Ankara.
- HAMILTON J. R. (1998), **İyi ve Kötü Prens Öyküsü**, Çev: Vedat Köken, TDK Yay. Ankara.
- KARAAĞAÇ G. (2008), **Türkçenin Verintiler Sözlüğü**, TDK Yay. Ankara.
- KARASOY Y. (2000), **Şiban Han Dîvânı, İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım**, TDK Yay, Ankara.

- KARŞILAŞTIRMALI TÜRK LEHÇELERİ SÖZLÜĞÜ I (1991), Kültür Bak. Ankara.
- KORKMAZ Z. (2003), **Türkiye Türkçesi Grameri, (Şekil Bilgisi)**, Ankara.
- NECİP E. N. (1995), **Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü**, Çev: Yrd. Doç. Dr. İklil Kurban, TDK Yay. Ankara.
- NİŞANYAN S. (2009), **Sözlerin Soyağacı**, Everest Yay. İstanbul.
- PAŞA A. V. (2000), **Lehçe-i Osmânî**, Haz: Recep Toparlı, TDK Yay. Ankara.
- SOLHA T. (2006), **Karaycanın Kısa Sözcükleri, Karayca-Türkçe Kısa Sözlük**, Kebikeç Yay. İstanbul.
- ŞAHİN İ. (2012), The Term Sanjak and Sanjak in Ottoman, **International Journal of Central Asian Studies** Volume 16. Editor in Chief Choi Han-Woo, s. 21-38.
- TARAMA SÖZLÜĞÜ V (1996), TDK Yay. Ankara.
- TAVKUL U. (2000), **Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü**, TDK Yay. Ankara.
- TEKCAN M. (2007), **Bayram Han'ın Türkçe Divanı**, Beşir Kitabevi, İstanbul.
- TEKİN T. (2008), **Orhon Yazıtları**, TDK Yay. Ankara.
- TOPARLI R. - ÇÖGENLİ S. - YANIK N. H. (1999), **El-Kavânînu'l Külliye Li-Zabtî'l-Lügati't Türkiye**, TDK Yay. Ankara.
- TOPARLI R. - Vural H. – Karaatlı R. (2007), **Kıpçak Türkçesi Sözlüğü**, TDK Yay. Ankara.
- TOPARLI R. (1992), **İrşâdü'l –Mülûk Ve's Selâtin**, TDK Yay. Ankara.
- TÜRK V. (2006), Ali Şir Nevâyî, **Nazmü'l Cevâhir (Hz. Ali'nin Hikmetleri)**, TDAV Yay. İstanbul.
- TÜRKÇE SÖZLÜK (2005), TDK Yay. Ankara.
- ÜNLÜ S. (2013), **Çağatay Türkçesi Sözlüğü**, Eğitim Yay, Konya.
- YAMAN E. – Mahmud N. (1998), **Özbek Türkçesi-Türkiye Türkçesi ve Türkiye Türkçesi-Özbek Türkçesi Karşılıklar Kılavuzu**, TDK Yay. Ankara.
- YUDAHİN K. K. – Taymas A. (1998), **Kırgız Sözlüğü**, TDK Yay. C.2, Ankara.
- YÜCE N. (1993), **Mukaddimetü'l Edeb, Giriş, Dil Özellikleri, Metin, İndeks**, TDK Yay. Ankara.
- YÜCEL B. (1995), **Bâbü'r Dîvânı**, AKM Yay. Ankara.